C/2024/6881

28.11.2024

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Podnebno financiranje: nov časovni načrt za uresničevanje visokih podnebnih ciljev in ciljev trajnostnega razvoja

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2024/6881)

Poročevalka: **Antje GERSTEIN**

Soporočevalec: **Kęstutis KUPŠYS**

Svetovalki	Phoebe KOUNDOURI (za poročevalko) Marina OLSHANSKAYA (za soporočevalca)
Sklep plenarne skupščine	18. 1. 2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	3. 9. 2024
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	19. 9. 2024
Plenarno zasedanje št.	590
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	141/1/5

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) se zavzema, da bi se podnebno financiranje prepoznalo kot napreden mehanizem za zbiranje sredstev ter lajšanje prehoda na nizkoogljično in odporno prihodnost. Tako bi se med drugim finančna sredstva v okviru podnebnih ukrepov namenjala prizadevanjem tako za blaženje podnebnih sprememb kot prilagajanje nanje ter bila povezana s financiranjem nadomestil (izgube in škoda) in pravičnega prehoda.

1.2 EESO poudarja, da imajo javne finance pomembno vlogo pri prilagajanju. V nasprotju s projekti za blaženje podnebnih sprememb, pri katerih je uspeh mogoče količinsko opredeliti kot zmanjšanje emisij in finančni donos, je ocenjevanje projektov prilagajanja podnebnim spremembam težje, saj so pri njem potrebni posebni mehanizmi spremljanja in kompleksni podatki. Tako kot pri projektih za blaženje so za učinkovite ukrepe prilagajanja običajno potrebne dolgoročne naložbe v sonaravne rešitve, infrastrukturo, tehnologijo in krepitev zmogljivosti. Za financiranje teh projektov je potrebna dolgotrajna zavezanost javnih in zasebnih akterjev, kar je lahko izziv zaradi nasprotujočih si prednostnih nalog in negotovih prihodnjih tokov financiranja.

1.3 EESO meni, da je dostop lokalnih pobud, državljanskih gibanj in socialnih partnerjev do podnebnega financiranja bistven za povečanje obsega podnebnih ukrepov, kar je tudi skladno z izkušnjami, ki jih je EU pridobila pri spodbujanju konkretnih sprememb in krepitvi odpornosti skupnosti.

1.4 EESO poudarja, da kombinirano financiranje ob pomembni vlogi javnega sektorja kot blažilca tveganj za zasebne naložbe omogoča precejšnje koristi. Nujno je treba vključiti rešitve, s katerimi bi zasebni sektor ([1]) spodbudili k uporabi lastnih finančnih sredstev ter aktivnemu sodelovanju pri nacionalnih in regionalnih načrtih za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. Vendar to ne bi smelo nesorazmerno obremeniti javnih financ in delavcev.

([1]) Zasebni sektor v vsej raznolikosti, kakor je navedeno v odstavku 35 poročila s 3. mednarodne konference o financiranju razvoja iz leta 2015, https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/241/03/pdf/n1524103.pdf.

1.5 EESO podpira pomembno vlogo, ki jo ima ECB pri spodbujanju odpornosti, biotske raznovrstnosti in podnebno ozaveščenih finančnih praks, zlasti kar zadeva spodbujanje naložb v prilagajanje podnebnim spremembam in zagotavljanje, da so finančni tokovi usklajeni s cilji Pariškega sporazuma.

1.6 EESO poudarja, da je treba k odpisu dolga pristopiti celostno, če želimo prekiniti začarani krog zadolževanja in nezadostnih naložb v prilagajanje podnebnim spremembam in druga področja – kar vodi v večjo ranljivost – ter okrepiti vlogo obveznic, povezanih s cilji trajnostnega razvoja.

1.7 EESO se strinja z nedavno predstavljenimi predlogi EU, da bi si bilo treba pri pogajanjih o novem skupnem količinsko opredeljenem cilju glede podnebnega financiranja prizadevati, da bo podnebno financiranje 1) bolje ustrezalo svojemu namenu in bo bolj podpiralo biotsko raznovrstnost, ([2]) 2) imelo večji vpliv tako, da bo a) enostavnejše, učinkovitejše in dostopnejše, b) manj birokratsko in c) bolj dovzetno za vidik spola, in 3) natančneje usmerjeno v najbolj ranljive države in skupnosti.

1.8 EESO meni, da bi bilo treba v duhu koncepta pravičnega prehoda vse tokove podnebnega financiranja usmerjati v skladu s Pariškim sporazumom ter pri tem poudarjati skladnost z varnimi in pravičnimi planetarnimi zmogljivostmi delovanja kot tudi s širšimi družbenimi in gospodarskimi cilji, pri čemer bi morali biti cilji trajnostnega razvoja v samem središču.

2. **Glavni stebri podnebnega financiranja**

2.1 Podnebna kriza ima uničujoče posledice za Evropo in preostali svet. Lansko leto (2023) so temperature prvič doslej vsak dan za 1 °C ali več presegale predindustrijske ravni. Poleg katastrofalnih učinkov na zdravje in biotsko raznovrstnost podnebne spremembe povzročajo tudi ogromno finančno izgubo, ki po podatkih Svetovnega gospodarskega foruma znaša približno 16,3 milijona USD na uro ([3]), do leta 2050 pa naj bi svetovni stroški narasli na več kot 30 bilijonov USD na leto ([4]).

2.2 Razlika med sredstvi, namenjenimi podnebnim ukrepom, in sredstvi, ki so nujno potrebna za izvedbo podnebnih ukrepov, znaša več bilijonov. Sredstva, potrebna do konca tega desetletja, znašajo od 6 do 12 bilijonov USD (letno), medtem ko zadnji združeni povprečni podatki za obdobje 2021/2022 kažejo, da so letni tokovi podnebnega financiranja dosegli skoraj 1,3 bilijona USD ([5]).

2.3 Obseg naložb, potrebnih za spoprijemanje s podnebnimi spremembami, močno presega sedanje ravni financiranja, zato si morajo vlade, podjetja in civilna družba usklajeno prizadevati za učinkovito mobilizacijo sredstev. EESO ugotavlja, da so se okrepila prizadevanja za razvoj inovativnih finančnih mehanizmov, namenjenih spodbujanju zelenih naložb in zelenih inovacij. EU usmerja svetovna prizadevanja za spodbujanje orodij, krepitev zmogljivosti, spodbujanje raziskav in inovacij ter odkrivanje medsektorskih sinergij na področju podnebnega financiranja.

2.4 Večina obstoječih finančnih virov je bila usmerjena v prizadevanja za blaženje podnebnih sprememb, sredstva, namenjena prilagajanju podnebnim spremembam, pa so znašala le 63 milijard USD (manj kot 5 % vseh sredstev podnebnega financiranja) in prihajala predvsem iz državnih proračunov. Države v razvoju potrebujejo letno do 387 milijard USD za projekte prilagajanja podnebnim spremembam, da bo mogoče doseči podnebne cilje ([6]). EU je prilagajanju podnebnim spremembam namenila eno od svojih petih misij; podnacionalne vlade EU so leta 2022 v prilagajanje vložile 8,3 milijarde EUR, sredstva, ki bi jih bilo treba v Evropi do leta 2030 vložiti za ta namen, pa po ocenah znašajo med 18 in 36 milijard EUR na leto.

2.5 Nacionalne države, ki so najpomembnejše in najvidnejše akterke pri upravljanju podnebnih sprememb, so prezadolžene in nimajo institucionalnih vzvodov za zmanjšanje zadolženosti in ohranjanje rasti. Zaradi številnih kriz se zmanjšuje njihov fiskalni in monetarni manevrski prostor. Paradoksalno pa podatki iz 170 držav kažejo, da so te v letu 2022 za neposredne subvencije za fosilna goriva porabile 1,3 bilijona USD, za posredne subvencije (npr. neupoštevani zdravstveni stroški, povezani z onesnaževanjem zaradi fosilnih goriv) pa 5,7 bilijona USD. ([7])

([2]) Mnenje EESO Celovita strategija za biotsko raznovrstnost na 16. konferenci pogodbenic: povezovanje vseh sektorjev za skupni cilj (UL C, C/2024/6880, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6880/oj).

([3]) Climate change is costing the world $16 million per hour (Podnebne spremembe stanejo svet 16 milijonov USD na uro).

([4]) Mark Z. Jacobson, 2023, *No Miracles Needed: How Today's Technology Can Save Our Climate and Clean Our Air* (Ne potrebujemo čudežev – kako lahko z današnjo tehnologijo rešimo planet in očistimo zrak).

([5]) Global Landscape of Climate Finance 2023 (Podnebno financiranje na svetovni ravni za leto 2023).

([6]) Keeping the promise - UNEP Annual Report 2023 (Izpolniti obljubo – letno poročilo programa Združenih narodov za okolje).

([7]) IMF Fossil Fuel Subsidies Data: 2023 Update (Podatki MDS o subvencijah za fosilna goriva – dopolnitev za leto 2023).

2.6 Za reševanje teh orjaških izzivov je potrebno soglasje na svetovni ravni, na podlagi katerega bi tokove podnebnega financiranja uskladili s cilji trajnostnega razvoja in s tem v kar največji meri izkoristili omejene javne finančne vire.

2.7 V sodobnih razpravah o podnebju se poudarja dvojni cilj **blaženja** podnebnih sprememb (zmanjšanje emisij) in **prilagajanja** nanje (priprave na njihove posledice), kar je bistveno za obravnavanje podnebne krize. EESO ni prepričan, da je sedanji pristop, v skladu s katerim se za podnebno financiranje uporabljata le kategoriji blaženja in prilagajanja, zadosten za spoprijemanje s prihodnjimi svetovnimi izzivi. V razpravah o podnebnem financiranju je treba upoštevati sinergije med prilagajanjem in blaženjem ter se posvetiti vidikom, kot so nadomestila, pravičnemu prehodu in horizontalnim področjem, kot so izguba biotske raznovrstnosti, onesnaževanje in neenakost. Te vidike je treba nujno vključiti v širše strategije podnebnega financiranja, če želimo oživiti prizadevanja za podnebne ukrepe in trajnostni razvoj ter uspešno razrešiti podnebno krizo.

2.8 Po uvedbi pomembnega koncepta pravičnega prehoda sta Konferenca pogodbenic Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja in Konferenca pogodbenic, ki ima vlogo zasedanja pogodbenic Pariškega sporazuma, z vzpostavitvijo novih ureditev financiranja v podporo državam v razvoju, ki so posebno izpostavljene učinkom podnebnih sprememb, dosegli nadaljnji napredek s pomočjo pri odzivanju na izgube in škodo. Ta razprava se navezuje na širša prizadevanja, da bi financiranje zagotovili ne le za ranljive države, ki se soočajo z resnimi podnebnimi posledicami (in ki včasih dobesedno ogrožajo njihovo fizično preživetje), temveč tudi za **nadomestila** v širšem smislu. Tak dodaten pristop bi zahteval izčrpno razpravo in bi lahko predstavljal nov steber okvira podnebnega financiranja. Potrebni bi bili premišljeno določeni pogoji za podporo državam, regijam in skupnostim, ki bi obsegala več kot le prilagajanje, da bi rešili tiste, ki so jih podnebne spremembe najbolj prizadele. Ta pristop bi bil lahko tudi ločen del sklada za izgube in škodo.

2.9 **Financiranju pravičnega prehoda** je treba kot nadgradnji ideje o podnebni pravičnosti nameniti jasno razvidno vlogo na področju podnebnega financiranja. Ta razsežnost podnebnega financiranja, ki združuje pravičnost za tiste, na katere podnebne politike neposredno vplivajo, in financiranje za industrije v prehodu, je v tradicionalnih okvirih podnebnega financiranja pogosto spregledana. Čeprav se financiranje prehoda prekriva s sedanjim financiranjem blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje, bi bilo kapitalske tokove za pravični prehod smiselno posebej izpostaviti, da bi poudarili industrijske spremembe in s tem povezano preoblikovanje na področju dela.

2.10 Dobrih praks je veliko, za njihovo širjenje pa so potrebna dodatna prizadevanja in usklajevanje. EESO poudarja pobude, ki jih podpira mreža zavezništva odličnosti za raziskave in inovacije v okviru pobude Aephoria (Alliance of Excellence for Research and Innovation on Aephoria – AE4RIA) ([8]), kot so Pathways2Resilience, ARSINOE ter spremljanje dejavnosti poročanja podjetij o okoljskih, socialnih in upravljavskih vidikih z vidika ciljev trajnostnega razvoja z uporabo naprednih metrik, in ki ponujajo obetavne možnosti za reševanje prihodnjih izzivov.

2.11 Dostop lokalnih pobud in državljanskih gibanj do podnebnega financiranja je ključnega pomena za izvajanje podnebnih ukrepov v večjem obsegu. Po izkušnjah EU imajo ti pristopi od spodaj navzgor bistveno vlogo pri spodbujanju konkretnih sprememb in krepitvi odpornosti skupnosti. Vendar je treba poskrbeti, da bodo posebna finančna orodja in instrumenti enostavno dostopni ter da bodo finančna sredstva brez nepotrebnih ovir dodeljena pobudam na lokalni ravni. Izkušnje EU z množičnim financiranjem podnebnih ukrepov dokazujejo, da je spodbujanje lokalnih skupnosti k prevzemanju pobude pri prizadevanjih za trajnostnost učinkovito. Lajšanje dostopa državljanskih gibanj do podnebnega financiranja je lahko tudi katalizator za izvajanje preobrazbenih ukrepov v večjem obsegu. Kakor Združeni narodi pravilno ugotavljajo v nedavnem poročilu, ([9]) decentralizacija podnebnega financiranja pomaga krepiti odpornost od spodaj navzgor in prispeva k doseganju trajnostnega razvoja, ki je bolj prilagojeno lokalnemu okolju.

([8]) https://ae4ria.org/.
([9]) https://sdgs.un.org/publications/inter-agency-policy-briefs-accelerating-progress-2030-agenda-local-global-levels.

3. **Vloga javnih financ**

3.1 Javne finance so pomemben **vzvod za prilagajanje podnebnim spremembam**. V nasprotju s projekti za blaženje podnebnih sprememb, pri katerih je uspeh mogoče količinsko opredeliti kot zmanjšanje emisij in finančni donos, je ocenjevanje projektov prilagajanja podnebnim spremembam težje, saj so pri njem potrebni posebni mehanizmi spremljanja in kompleksni podatki. Tako kot pri projektih za blaženje so za učinkovite ukrepe prilagajanja običajno potrebne dolgoročne naložbe v infrastrukturo, tehnologijo in krepitev zmogljivosti. Za financiranje teh projektov sta potrebna dolgotrajna zavezanost javnih in zasebnih akterjev ter dolgoročno načrtovanje, kar je lahko izziv zaradi nasprotujočih si prednostnih nalog in negotovih prihodnjih tokov financiranja.

3.2 Ni presenetljivo, da se prilagajanje podnebnim spremembam v ranljivih državah premalo financira in je spregledano. Vrzeli v upravljanju, načrtovanju in dejanskem izvajanju projektov je mogoče zmanjšati z mednarodnimi prizadevanji za krepitev zmogljivosti, vendar ima ta pristop svoje omejitve. Po mnenju EESO je spodbujanje pristopa dvojne koristi (blaženje in prilagajanje) eden od načinov za prekinitev prakse slabega upravljanja, ki zmanjšuje zanimanje donatorjev za financiranje prilagajanja z javnimi sredstvi.

3.3 EESO se zaveda prednosti učinkovite delitve prizadevanj v zvezi s finančnimi tokovi za prilagajanje podnebnim spremembam, ki vključuje izboljšane mehanizme sodelovanja med bolje kapitaliziranimi in cenejšimi viri na ravni EU ter končnimi koristniki na podnacionalni ravni. Ta sistem bi bilo treba uporabiti tudi na svetovni ravni, na kateri je stalna težava, ki jo pomenijo stroški in premajhne naložbe, podobna notranji delitvi v EU na uspešnejše države in/ali regije ter tiste, ki zaostajajo.

3.4 Odbor podpira tudi pozive, naj mednarodni akterji na področju podnebja obstoječe finančne produkte in rešitve prilagodijo in preoblikujejo v dobičkonosne in učinkovite projekte prilagajanja podnebnim spremembam ([10]), ne da bi to povzročilo nesorazmerno breme za javne finance in delavce. Pri tem pomemben pristop predstavlja kombinirano financiranje ob izraziti vlogi javnega sektorja kot blažilca tveganj za zasebne naložbe.

3.5 Da bi učinkovito vzpostavili mehanizme **blažitve tveganj** za zasebne naložbe v podnebne rešitve v državah v razvoju, bi morali oblikovalci politik ob podpori svetovnih institucij za podnebno financiranje izvajati celovite svežnje ciljno usmerjenih javnih ukrepov. Ti bi morali biti strateško osredotočeni na zmanjšanje ali prenos makroekonomskih tveganj, povezanih s temi naložbami, oziroma na izravnavo navedenih tveganj. Ukrepi za zmanjšanje tveganj bi lahko vključevali jamstva ali zavarovanja za primere valutnih nihanj ali politične nestabilnosti. Prenos tveganj bi lahko vključeval vzpostavitev specializiranih finančnih instrumentov ali partnerstev z večstranskimi institucijami, namenjenih porazdelitvi bremena. Nadomestila za tveganja bi lahko vključevala tudi davčne spodbude ali subvencije za izravnavo morebitnih izgub. Oblikovalci politik lahko s stroškovno učinkovitim usklajevanjem teh ukrepov ustvarijo privlačen profil tveganj in donosa, ki bi spodbudil znatne naložbe zasebnega sektorja v podnebne ukrepe v državah v razvoju.

3.6 Iz podatkov o **subvencijah za fosilna goriva** in porabi, ki je s tem povezana, je razvidno, da obstaja potencial za financiranje podnebnih ukrepov z javnimi sredstvi. S takojšnjo odpravo subvencij bi namreč sprostili državne proračune in ustvarili več „fiskalnega prostora“. Poleg tega bi podjetja in družba dobili jasen cenovni signal. Evropski parlament je že pozval k popolni odpravi subvencij za fosilna goriva ([11]), podobno namero pa je izrazila še ena velika povzročiteljica emisij – Združene države Amerike – čeprav še ni dejansko ukrepala ([12]). Neposredne in posredne subvencije za fosilna goriva je treba odpraviti postopoma in na pravičen način, pri tem preprečiti regresivne učinke in zagotoviti varnostne mreže, kot je Socialni sklad za podnebje EU, da bi podprli najranljivejša gospodinjstva, ki za izpolnjevanje svojih osnovnih potreb še vedno uporabljajo fosilna goriva.

3.7 Sredstva, zbrana za podnebno financiranje, bi lahko znašala že več bilijonov, hkrati pa zunanji dolg najmanj razvitih držav znaša osupljivih 570 milijard USD ([13]). Te države za odplačevanje obresti, povezanih z dolgom, porabijo petkrat več kot pred desetimi leti in zaskrbljujoče je, da od leta 2018 porabijo več sredstev za odplačevanja dolga kot za izobraževanje. Stroški servisiranja dolga lahko v nekaterih najrevnejših državah znašajo 53,4 % celotnega državnega proračuna. ([14]) EESO je prepričan, da lahko uporaba obveznic, povezanih s cilji trajnostnega razvoja, zmanjša to breme in hkrati prispeva k prehodu na neto ničelne emisije.

([10]) OECD, 2024.

([11]) COP28: MEPs want to end all subsidies for fossil fuel globally by 2025 (COP28: Evropski poslanci želijo do leta 2025 odpraviti vse subvencije za fosilna goriva).

([12]) Executive Order on Tackling the Climate Crisis at Home and Abroad, The White House (Izvršni odlok o boju proti podnebni krizi doma in v tujini, Bela hiša).

([13]) UNCTAD's Least Developed Countries Report 2023 (Poročilo UNCTAD o najmanj razvitih državah za leto 2023).

([14]) International climate finance: Status quo, challenges and policy perspectives (Mednarodno podnebno financiranje: dosedanje stanje, izzivi in politični vidiki).

3.8 K odpisu dolga je treba pristopiti celostno, če želimo prekiniti začarani krog zadolževanja in nezadostnih naložb v prilagajanje podnebnim spremembam in druga področja – kar vodi v večjo ranljivost – ter okrepiti vlogo obveznic, povezanih s cilji trajnostnega razvoja. Odpis dolga je pomemben za doseganje ciljev podnebnega financiranja, saj se bodo tako sprostili finančni viri držav v razvoju, kar jim bo omogočilo, da bodo več vlagale v prizadevanja za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. EESO se zato zavzema za obsežen program refinanciranja dolga držav v razvoju.

3.9 Za prestrukturiranje čezmernega dolga držav v razvoju so potrebni prilagojeni mehanizmi, kot so zamenjave dolga za podnebne ukrepe, pri katerih se del dolga odpiše v zameno za zaveze k naložbam v projekte zagotavljanja podnebne odpornosti in trajnostnosti. Tako se bo zmanjšal fiskalni pritisk, spodbujalo okoljsko upravljanje in podpirali svetovni podnebni cilji. Zamenjave dolga za podnebne ukrepe, pri katerih je poudarek na obveznostih, ki temeljijo na rezultatih (izraženih v vnaprej določenih ciljih uspešnosti na področju podnebja in trajnostnosti), bi morale postati sestavni del svetovnega podnebnega financiranja in novega skupnega količinsko opredeljenega cilja.

3.10 To bi pomenilo, da bi se neodplačani državni dolg in v manjši meri tudi obveznosti zasebnega sektorja v državah v razvoju pretvorili v obveznice, povezane s cilji trajnostnega razvoja, v skladu s širšo agendo za trajnostnost (na podlagi ciljev trajnostnega razvoja, zlasti cilja št. 13 – podnebni ukrepi), standardi za izdajatelje obveznic, pripravljenimi v okviru pobude SDG Impact Programa Združenih narodov za razvoj, in tudi znanstveno utemeljenimi cilji Pariškega sporazuma ter Kunminško-montrealskega svetovnega okvira za biotsko raznovrstnost.

3.11 Zaradi strogih fiskalnih pravil bodo imeli lokalni, regionalni in nacionalni akterji zvezane roke, z višjimi obrestnimi merami pa so bile odpravljene možnosti ugodnega zadolževanja. Za učinkovito zbiranje dolžniškega kapitala za podnebne ukrepe bi morale vodilno vlogo prevzeti nadnacionalne in večnacionalne institucije z dobrimi bonitetnimi ocenami.

3.12 Nujno je treba vključiti rešitve za izkoriščanje zasebnih finančnih sredstev ter spodbujanje sodelovanja zasebnega sektorja pri nacionalnih in regionalnih načrtih za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. Kadar se javna sredstva uporabijo za pritegnitev zasebnih naložb, se s tem ne le pokrijejo stroški, vključno s stroški morebitnega neukrepanja, ampak lahko to pripomore tudi k zagotavljanju prihodnje fiskalne vzdržnosti državnih in poddržavnih akterjev. Cilj bi moral biti, da se zasebni kapital usmeri v naložbe, ki bodo spodbudile inovacije, ustvarile konkurenčno prednost, imele dolgoročne pozitivne učinke na lokalni in regionalni razvoj ter v okviru pravičnega prehoda prispevale k socialni in okoljski blaginji družb in delavcev.

4. **Vključitev zasebnega sektorja in vloga kombiniranega financiranja**

4.1 Skrajni čas je za spodbude, s katerimi bi vlagatelje v velikem obsegu odvračali od naložb v projekte, ki škodujejo podnebju, ter tako izboljšali obnovo in ohranjanje narave. Še vedno se preveč zasebnih sredstev vlaga v podnebju škodljive ukrepe. V skladu z ugotovitvami iz nedavnega poročila je 60 največjih zasebnih bank od sprejetja Pariškega sporazuma leta 2016 v podjetja, ki se ukvarjajo s fosilnimi gorivi, vložilo **6,9 bilijona USD** ([15]), kljub opozorilom strokovnjakov, da bo vsako nadaljnje povečanje obsega uporabe fosilnih goriv povzročilo podnebni in gospodarski kaos ([16]). Mednarodna agencija za energijo je navedla, da bi za nove projekte (na netrajnostnih področjih) nastala velika poslovna tveganja, če bo svetu uspelo zmanjšati povpraševanje po fosilnih gorivih dovolj hitro, da bi do leta 2050 dosegli podnebno nevtralnost ([17]). Pri tem je ključno gonilo pozavarovalniški sektor, ki je v svoje portfelje začel vključevati podnebna tveganja ([18]).

4.2 EESO poziva k izboljšanju in spodbujanju strategij za blažitev tveganja. To vključuje:

— financiranje pod ugodnimi pogoji: vlade, multilateralne razvojne banke ali druge mednarodne institucije, ki zasebnemu sektorju zagotavljajo posojila po obrestnih merah, nižjih od tržnih, ali pod pogoji, ugodnejšimi od pogojev na komercialnih trgih. To financiranje bi bilo treba po možnosti kombinirati z nepovratnimi sredstvi za tehnično pomoč in krepitev zmogljivosti; ([19])

([15]) Banking on Climate Chaos, Fossil fuel finance report 2024 (Računica podnebnega kaosa, poročilo o financiranju fosilnih goriv za leto 2024).
([16]) Banking on Climate Chaos 2023 (Računica podnebnega kaosa, poročilo za leto 2023).
([17]) Net Zero Roadmap: A Global Pathway to Keep the 1.5°C Goal in Reach (Načrt za neto ničelne emisije: način za ohranitev možnosti dosega cilja 1,5 °C na svetovni ravni).
([18]) Climate change and its consequences (Podnebne spremembe in njihove posledice), Munich RE.
([19]) Tako kot pri Zelenem podnebnem skladu.

— javno-zasebna partnerstva na področju infrastrukture in zagotavljanja storitev za obravnavo zunanjih učinkov, ki so neločljivo povezani s podnebnimi naložbami, zlasti na področju prilagajanja podnebnim spremembam; ([20])

— podrejeni dolg (v smislu prednostnega reda odplačevanja) pri nacionalnih ali večstranskih finančnih institucijah, pri čemer je cilj zmanjšati izpostavljenost zasebnih vlagateljev tveganju. S tem mehanizmom se povečuje kreditna sposobnost zelenih projektov in spodbuja večja udeležba zasebnega sektorja; ([21])

— kreditne jamstvene sheme, v okviru katerih se javna ali večstranska institucija zaveže, da bo posojilo delno ali v celoti odplačala, če prvotni (zasebni) posojilojemalec ne bo izpolnil svojih obveznosti. Take sheme zasebni sektor spodbujajo k financiranju podnebnih ukrepov in zmanjšujejo tveganje neplačila. ([22])

4.3 EESO vodje podjetij in oblikovalce javnega mnenja poziva, naj podnebne ukrepe prikazujejo v pozitivni luči in poudarjajo priložnosti, ki jih ti prinašajo, zlasti ob upoštevanju velikih izgub, ki bi bile posledica neizvajanja podnebnih ukrepov. Opustiti je treba pojmovanje podnebnih sprememb kot grožnje in začeti razmišljati o podnebnih spremembah, splošnem onesnaževanju in izgubi biotske raznovrstnosti kot skupnem izzivu, katerega odprava bo omogočila nemoteno nadaljnje delovanje, kar bo pripomoglo k potrebnemu prehodu ter preprečevanju nasedlih naložb in nenazadnje gospodarskega zloma.

4.4 EESO podpira inovativen pristop Avinasha Persauda ([23]) k štirim izzivom: podnebnih projektov v državah v razvoju ni mogoče financirati zaradi makroekonomskega tveganja; za doseganje svetovnih podnebnih ciljev je treba te projekte financirati v velikem obsegu; tržna ocena teh tveganj je pretirana, zlasti v težkih časih; koristi uradnih ukrepov presegajo stroške, ker je v igri tako veliko. Persaud vidi rešitev v spodbujanju zasebnega financiranja donosnih projektov, s čimer bi pokrili približno 60 odstotkov potrebnih naložb, zlasti v blaženje podnebnih sprememb, pri čemer bi se zagotovilo delno jamstvo za valutno tveganje in tako znižali stroški naložb v zadevnih regijah (povprečni strošek obresti za solarni park v vodilnih državah v vzponu na primer znaša nevzdržnega 10,6 % letno v primerjavi s 4 % v EU).

4.5 Objava podatkov o emisijah ter poročanje o širšem trajnostnem odtisu in prizadevanjih na ravni podjetij sta ključna, da bi povečali zanimanje vlagateljev za financiranje preobrazbenih podnebnih ukrepov ter zagotavljanje skladnosti finančnih tokov z usmeritvami, ki vodijo v zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in razvoj, odporen na podnebje, kot je določeno v členu 2(1)(c) Pariškega sporazuma. Odbor za mednarodne standarde trajnostnosti (ISSB) in Evropska svetovalna skupina za računovodsko poročanje (EFRAG) sta ločena subjekta, ki se ukvarjata z oblikovanjem in priporočanjem standardov glede poročanja, ki se lahko dopolnjujejo. To je posebno pomembno za multinacionalna podjetja, ki morajo upoštevati standarde obeh subjektov. EESO oba organa poziva k učinkovitemu sodelovanju, da bi še bolj uskladila standarde in zagotovila interoperabilnost.

4.6 Načelo dvojne pomembnosti, ki je izrecno vključeno v regulativni okvir za poročanje o trajnostnosti v EU, bi lahko postalo splošno sprejeta podlaga za oblikovanje standardov po vsem svetu, zlasti pri delu Odbora za mednarodne standarde trajnostnosti (ISSB). Omogočilo bi enake konkurenčne pogoje, saj bi morala podjetja na svetovni ravni poročati ne le o tem, kako vprašanja glede trajnostnosti vplivajo nanje, temveč tudi o tem, kako njihove dejavnosti vplivajo na družbo in okolje nasploh.

5. **Reforma mednarodnega finančnega ustroja in njegovega upravljanja**

5.1 EESO poudarja, da je treba finančne vire na vsak način mobilizirati in usmerjati v odpravo večplastnih katastrofalnih posledic podnebnih sprememb. Zato je treba nujno reformirati mednarodni finančni ustroj in njegovo upravljanje. Glavni akterji na področju svetovnega podnebnega financiranja so med drugim Evropska investicijska banka (EIB) in druge multilateralne razvojne banke, medtem ko so zasebne banke partnerke, ki delujejo kot vzvod.

5.2 ECB ima kot osrednji bančni organ euroobmočja velik vpliv na monetarno politiko, bančne predpise in ukrepe za finančno stabilnost. EESO podpira vlogo, ki jo ima ECB pri spodbujanju podnebno ozaveščenih finančnih praks, vključno z naložbami v prilagajanje podnebnim spremembam in zagotavljanjem skladnosti s cilji Pariškega sporazuma.

([20]) Tako kot pri dvonamenskih predorih za obvladovanje poplav v mestih, npr. v Maleziji.
([21]) Tako kot pri vetrnem polju Gemini na Nizozemskem.
([22]) Tako kot pri Afriški razvojni banki, ki ima sklad za zelene pobude v Ruandi.
([23]) Povezava do Persaudovega članka.

5.3 EESO meni, da ima lahko vloga zasebnih bank velik potencial v okviru podnebnega financiranja, če te v sodelovanju z javnimi finančnimi institucijami izkoristijo okvire in spodbude za povečanje naložb zasebnega sektorja v projekte, prijazne podnebju.

5.4 Podnebno financiranje je mogoče izboljšati tudi na podlagi Okvirne konvencije Združenih narodov o mednarodnem sodelovanju v davčnih zadevah iz decembra 2023, in sicer s spodbujanjem preglednih in pravičnih mednarodnih davčnih praks pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja. ([24]) Tovrstno sodelovanje je koristno pri zbiranju domačih virov, boju proti davčnim utajam in zagotavljanju obsežnejših sredstev za trajnostni razvoj.

5.5 EESO poziva k reformi mednarodnega finančnega ustroja in njegovega upravljanja, da bi oblikovali trden okvir za usmerjanje finančnih tokov k svetovnim podnebnim ciljem ter podpiranje prehoda na trajnostno in odporno prihodnost. ([25]) Zavzema se za odločno udeležbo EU v procesu reform, zlasti v povezavi v vrhom OZN o prihodnosti in četrto mednarodno konferenco o financiranju razvoja ([26]) ter ukrepi, ki bodo sprejeti po njima.

6. **Vloga civilne družbe pri podnebnem in trajnostnem financiranju**

6.1 EESO poudarja, da ima civilna družba ključno vlogo pri podnebnem financiranju, in se zavzema za pravično porazdelitev sredstev v okviru podnebnega financiranja, da bi odpravili razlike v ranljivosti, izpostavljenosti in sposobnosti odzivanja na vplive podnebnih sprememb. Ključno je, da so ti procesi demokratični in da so v njih močno prisotne organizacije civilne družbe in lokalne skupnosti. S tem bi ob podpori pobud, kot je skupni sklad za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja, poskrbeli za pravično porazdelitev in učinkovito uporabo sredstev. Cilj teh prizadevanj je ustvariti vključujoče ekosisteme financiranja, ki strateške naložbe javnega in zasebnega kapitala usmerjajo k izpolnitvi svetovnih ciljev do leta 2030.

6.2 EESO se zavzema za okvir podnebnega financiranja, ki bo omogočil prednostno obravnavo ranljivih držav in skupnosti ter zagotovil potrebna sredstva za prilagajanje podnebju in prehod na nizkoogljični razvoj. Poudarja, da je v razprave o podnebnem financiranju treba vključiti mehanizme nadomestil (izgube in škoda), s čimer bi poskrbeli za pravično porazdelitev in uporabo sredstev za globalni jug.

6.3 EESO poudarja pomen vključujočega odločanja o podnebnem financiranju in njegovega izvajanja, da bi bile naložbe učinkovite in trajnostne. Zaveda se, da imajo organizacije civilne družbe velik potencial za uspešno ciljno usmerjanje podnebnega financiranja na podlagi lokalnega znanja in izkušenj. Poudarja, da imajo ženske in deklice, ki so nesorazmerno prizadete zaradi podnebnih sprememb, odločilno vlogo pri izvajanju podnebnih strategij med ljudmi, in izpostavlja pomen boljšega izobraževanja, ki bi prispevalo k doseganju ciljev trajnostnega razvoja. ([27])

7. **Prispevek k *ad hoc* programu Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC) v zvezi z novim skupnim količinsko opredeljenim ciljem glede podnebnega financiranja**

7.1 EESO podpira stališče EU ([28]) glede združevanja možnosti v sklope za učinkovit razvoj novega skupnega količinsko opredeljenega cilja, pri čemer se strinja s predlogom, da se ta cilj razdeli v štiri sklope, ki so: 1) obseg, 2) struktura, 3) količinski vidik in 4) pričakovani rezultati.

Obseg novega skupnega količinsko opredeljenega cilja

7.2 EESO se zavzema za širok obseg novega skupnega količinsko opredeljenega cilja, ki bi vključeval mednarodne javne, zasebne in inovativne vire, kot so zelene obveznice in podnebni skladi, da bi lahko za podnebne ukrepe izkoristili različne finančne vire. Kljub vključevanju zasebnih in inovativnih virov pa ne gre pozabiti, da bodo potrebne precejšnje naložbe javnih sredstev.

([24]) Gl. nedavno izjavo EU v zvezi s tem.

([25]) To bi lahko vključevalo ukrepe, kot so večje upoštevanje stališč držav, ki so najbolj izpostavljene podnebnim spremembam, v okviru G20, MDS in drugih finančnih institucij, dodatna podpora za globalni ščit proti podnebnim tveganjem v podnebno ranljivih državah, dodatna okrepitev sodelovanja multilateralnih razvojnih bank pri skupnih ukrepih v zvezi s podnebjem, sofinanciranjem ipd., obravnavanje finančnih in drugih tveganj, povezanih s podnebnimi spremembami, ranljivostjo zaradi visoke zadolženosti ipd., v dokumentih in ukrepih ter razvoj skupnega okvira za doseganje skladnosti s cilji trajnostnega razvoja ipd.

([26]) FFD4 | Financing for Sustainable Development Office (Urad za financiranje trajnostnega razvoja).

([27]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Opolnomočenje mladih, da bi z izobraževanjem dosegli trajnostni razvoj (UL C 100, 16.3.2023, str. 38).

([28]) EU's views on the 2024 work plan for the NCQG on climate finance (Stališče EU o delovnem načrtu za leto 2024 za novi skupni količinsko opredeljeni cilj glede podnebnega financiranja).

7.3 EESO poudarja, da je treba zaradi preglednosti in usklajenosti s podnebnimi cilji vzpostaviti **zanesljive mehanizme spremljanja**, ki pa brez doslednega izvrševanja morda ne bodo zagotavljali zadostnega prevzemanja odgovornosti.

Struktura novega skupnega količinsko opredeljenega cilja

7.4 EESO podpira **10-letni** časovni okvir delovanja (2025–2034 ali 2026–2035), ki bi bil zaradi večje jasnosti za deležnike usklajen s cilji glede neto ničelnih emisij do leta 2050. Kljub temu bodo za izvajanje nujnih ukrepov morda potrebni bolj neposredni in kratkoročnejši mejniki.

7.5 EESO zato predlaga preglede vsakih pet let, ustrezno usklajene z **nacionalno določenimi prispevki**, da bi ocenili napredek in izvedli prilagoditve spreminjajočim se potrebam in prednostnim nalogam.

7.6 EESO poudarja, da je treba v okvir novega skupnega količinsko opredeljenega cilja vključiti cilje in **tematske podcilje**, s katerimi bi se zagotovila jasna primerjalna merila za dodeljevanje in uporabo sredstev za podnebno financiranje. Kljub temu si bo morda treba prizadevati za še bolj **konkretne in velikopotezne cilje**, zlasti pri prilagajanju na podnebne spremembe in njihovem blaženju.

7.7 Okvir novega skupnega količinsko opredeljenega cilja bi lahko vključeval podcilje za tematska področja, prejemnike, kanale, sektorje, povečanje odpornosti na podnebne spremembe, zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, krepitev zmogljivosti za dostop do finančnih sredstev, zmanjšanje subvencij za fosilna goriva in **zagotavljanje uskladitve finančnih tokov** z nizkimi emisijami toplogrednih plinov in razvojem, odpornim na podnebje. ([29])

Količinski vidik novega skupnega količinsko opredeljenega cilja

7.8 EESO predlaga, da se cilj zastavi kot **pravično ravnovesje med gospodarsko močjo in načelom „onesnaževalec plača“**, ([30]) kar bi sorazmerno odražalo zaveze in prispevke razvitih držav. Za zadostno financiranje podnebnih ukrepov bodo morda potrebni višji odstotki oziroma absolutni zneski, pri tem pa bo treba ohranjati ravnovesje, da bi se izognili pretiranim finančnim bremenom.

7.9 EESO priporoča, da se pri določanju skupnega zneska podnebnega financiranja upoštevajo potrebe in prednostne naloge držav v razvoju na podlagi **nacionalnih poročil**, predloženih UNFCCC.

7.10 EESO poudarja, da je treba pri izračunu skupnega zneska upoštevati in spremljati **širok nabor prispevnih virov in instrumentov**, vključno z nepovratnimi sredstvi, ugodnimi posojili, programi odpisa dolga in zasebnimi naložbami (vključno s človekoljubnimi), da bi pridobili dodatne vire in dosegli čim večji učinek. Hkrati se zavzema, da bi bila nepovratna sredstva v središču podnebnega financiranja, s čimer bi preprečili dodatno zadolževanje ranljivih držav, in priporoča, da se dodajo programi odpisa dolga (npr. prek obveznic, povezanih s cilji trajnostnega razvoja) ([31]), jamstva za zmanjšanje valutnega tveganja, zasebne naložbe itd.

Pričakovani rezultati novega skupnega količinsko opredeljenega cilja

7.11 EESO v zvezi s predloženim stališčem EU priporoča, da bi si bilo treba pri pogajanjih o novem skupnem količinsko opredeljenem cilju prizadevati, da bo podnebno financiranje 1) bolje ustrezalo svojemu namenu in bo bolj podpiralo biotsko raznovrstnost, 2) imelo večji vpliv tako, da bo a) enostavnejše, učinkovitejše in dostopnejše, b) manj birokratsko in c) bolj dovzetno za vidik spola, in 3) natančneje usmerjeno v najbolj ranljive države in skupnosti. Poziva h konkretnejšim ukrepom in obvezujočim zavezam, da bi bilo mogoče doseči te rezultate.

([29]) Kakor je določeno v členu 2(1)(c) Pariškega sporazuma.

([30]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2008/98/ES o odpadkih (COM(2023) 420 final – 2023/0234 (COD)) (UL C, C/2024/888, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/888/oj).

([31]) Gl. točke o odpisu dolga (od 3.7 do 3.10).

7.12 V duhu koncepta pravičnega prehoda bi bilo treba vse tokove podnebnega financiranja usmerjati v skladu s Pariškim sporazumom ter pri tem poudarjati skladnost z varnimi in pravičnimi planetarnimi zmogljivostmi delovanja kot tudi s širšimi družbenimi in gospodarskimi cilji, pri čemer bi morali biti cilji trajnostnega razvoja v samem središču.

V Bruslju, 19. septembra 2024

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE